

REMZİ OĞUZ ARIK'IN FİKİR VE HAYAT COĞRAFYASI

*Songül CANSIZ**

Geliş Tarihi: 01.06.2020

Kabul Tarihi: 19.06.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: 5

Sayfa: 91-115

Yıl: 2020

Dönem: Haziran

Özet

Bu çalışmada Remzi Oğuz Arık'ın hayatı, eserleri, fikirleri ve doğup büyüdüğü, eğitim aldığı coğrafyalar ile kesişme noktaları tespit edilmiştir. Her coğrafyada toplumun aydınları yaşadıkları ülkenin durumunu iyileştirmek adına birtakım arayışlar içine girer, çözüm yolları arar. Bu aydınlardan biri de Adanalı fikir, ilim, hareket ve siyaset adamı Remzi Oğuz Arık'tır. Eserlerinde yaşadığı hayatın ve coğrafyanın izleri görülen Remzi Oğuz Arık'ın, 1899'da Kozan'da başlayan hayatı 1954'e kadar sürer. Bu kısa hayatında Remzi Oğuz, arkeolog olarak çok önemli işler yapmış, yazılarıyla da fikir dünyasının dikkatini çekmiştir. Kısa süren bir siyasî hayatı olan Remzi Oğuz Arık; vatan, coğrafya, din, dil, milliyet, köy, köylü, kadın, kültür ve tarih konulu birçok makale neşretmiştir. Gençlik yıllarında Turancılık idealine bağlanan Remzi Oğuz, sonraki yıllarda Türk milliyetçiliğini benimsemiş, fikri çalışmalarını bu alanda yoğunlaştırmıştır. Yazılarında çocukluk yıllarına, Çukurova topraklarına, insanlarına, Çukurova'nın tarihî olaylarına ve eserlerine yer vermiştir. Bu çalışmada Remzi Oğuz'un kitapları ve kendisi hakkında yazılanlar okunmuş; yaşadığı coğrafyaların, özellikle de doğup büyüdüğü Adana'nın onun hayatına ve eserlerine yansıyan noktaları ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Remzi Oğuz Arık, Adana, Coğrafya.

* Emekli Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, songulcansiz@hotmail.com / ORCID: 0000-0002-5073-6951

IDEA AND LIFE GEOGRAPHY OF REMZİ OĞUZ ARIK

*Songül CANSIZ**

First Received: 01.06.2020

Accepted: 19.06.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: 5

Pages: 91-115

Year: 2020

Session: June

Abstract

In this study, the life, works, ideas of Remzi Oğuz Arık, and geographies where he was born, grew up and studied, were determined. In every geography, the intellectuals of the society are in search of ways to improve the situation of the country in which they live and look for solutions. One of these intellectuals is Remzi Oğuz Arık, who is the idea, science, movement and politician of Adana. Remzi Oğuz Arık, whose traces of life and geography he lived in, continues his life that started in Kozan in 1899 until 1954. In this short life, Remzi Oğuz has done very important work as an archaeologist, and has attracted the attention of the world of ideas with his writings. Remzi Oğuz Arık, who had a short political life; He published many articles on homeland, geography, religion, language, nationality, village, peasant, woman, culture and history. Remzi Oğuz, who adhered to the ideal of Turanism in his youth, adopted Turkish nationalism in the following years and concentrated his intellectual works in this field. He wrote about his childhood years, the lands of Çukurova, his people, historical events and works of Çukurova. In this study, Remzi Oğuz's books and writings about him were read; The points reflected in his life and works of the geographies he lived, especially Adana, where he was born and raised.

Keywords: Remzi Oğuz Arık, Adana, Geography.

* Retired Turkish Language and Literature Teacher, songulcansiz@hotmail.com / ORCID: 0000-0002-5073-6951

Giriş: Hayatı

Remzi Oğuz Arık'ın Ailesi ve Doğduğu Yer

Çukurova'da takvimler 15 Temmuz 1899'u gösterdiğinde Oğuz'un Bayat boyuna mensup Farsak (Varsak) aşiretinin Arık Fakih¹ soyuna, Mehmet Ferit Bey'in ailesine kara kıl çadırda bir erkek çocuk daha katılır. Çocuğun dünyaya geldiği yer, o zamanlar bir sancak olan Kozan'a² bağlı bir orman köyü, Kabaktepe'dir. Bir yüzyıl sona erip yeni bir yüzyıl başlamak üzereyken doğan bu Türkmen çocuğunun hayata gözlerini açtığı yıllar, Türk milletinin ölüm kalım savaşı verdiği yıllardır.

Feke Sandık Emni (veznedar) olan baba Mehmet Ferit Bey, yeni doğan üçüncü oğluna Remzi adını verir.³ Maraş'ın Arapkir ilçesinden olan “Zekiye Hoca” diye tanınan anne, kuvvetli bir şahsiyete sahip, zor ve zeki bir kadındır. Zekiye Hanım'ın ikisi kız, altı çocuğu doğar. En büyük oğul Mustafa Fevzi Arık miralay (albay); sonraki oğul Asım, yarbay olur. Ailenin sonuncu erkek çocuğu ise Nuri Arık'tır.⁴ Babası, amcası ve kardeşlerinin durumuna bakıldığında Remzi'nin mensubu olduğu Arık ailesi, devrine göre oldukça modern, eğitilmiş, hali vakti yerinde geniş ve soylu bir ailedir. “Arık” kelimesi Çukurova'da “temiz, tertemiz, saf, iyi” anlamına gelir. Remzi Arık'ın yakın akrabalarında okuyan, devlet hizmetinde görev alanların sayısı az değildir. Remzi'nin amcası Ahmet Hilmi Arık okumuş, Ziraat Bankası Adana Müdürü olmuş, münevver bir insandır.

Ne yazık ki 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin güçsüzleşmesi, sınırlarının daralmasıyla meydana gelen sancılı yıllardan, yokluklardan herkes gibi Arıklar da nasibini alır; geçim zorluğu, görevlendirmeler ve çeşitli sebeplerle memleketin farklı yerlerine savrulur. Bu savruluştan Remzi Arık'ın ailesi de nasibini alır.

¹ “Arıkfakı”, Arıkoğlu veya kısaca Arıklar Kozan'ın Kabaktepe köyündedir. Bu köyde büyük bir ailedir Arıklar ve köyün yarıya yakın kısmını teşkil ederler. Rivayete göre, bu ailenin bir zaman ikiz oğulları dünyaya gelir ve bu ikiz çocuklar köyün sınırlarını taşarak iyi bir eğitim görme imkânına kavuşur, okuyup yetişir ve “Fakih” olarak anılmaya başlarlar. Yıllar ilerledikçe kardeşlerden biri “Arıklar” veya “Arıkoğlu”, öteki “İkizler” veya “İkizoğulları” diye anılır olur. Zamanla o havalide oldukça geniş bir sülale haline gelirler. Birkaç nesil geçtikten sonra ve Cumhuriyetteki Soyadı Kanunu çıkınca bir kısmı Arık, bir kısmı da İkiz soyadını alırlar. Arıklar'ın Farsak aşiretine mensup Oğuz boyu, Beylikler devrinde Anadolu'nun çeşitli yerlerine yayılmışlar; bu arada Remzi Oğuz'un soyu da Akdeniz'e bakan Toros Dağları'nın vadi ve yamaçlarına yerleşip bu Farsak köyünü vücuda getirmiş. Toros yaylalarında yayılmış bu Farsak aşiretinin bir kolu Kabaktepe köyünde büyük bir topluluk halindedir. Arıklar ve İkizler olarak ... (Çongur 2001: 8).

² 1926 yılına kadar sancak olan Kozan Sancağının 4 kazası vardır: Sancağın aynı zamanda merkezi olan Sis(Kozan) Kazası, Kars-ı Zülkadiriyye(Kadirli) Kazası, Haçin Kazası, Feke Kazası

³ Remzi Oğuz Arık'ın yaşamıyla ilgili tarihî bilgiler, hakkında ayrıntılı çalışmalar yapmış olan H. Rıdvan Çongur, Ziya Bakırcıoğlu ve Emin Sezer'den özetlenerek alınmıştır.

⁴ En küçük kardeş Nuri Arık, eğlenceye düşkünlüğü yüzünden genç yaşta ölmüştür.

Remzi Oğuz Arık'ın Kozan'daki Çocukluk Yılları

Remzi Oğuz Arık, çocukluğunun ilk yıllarını doğduğu yer olan Kabaktepe'de geçirir. İlköğrenimine Sis⁵'te (Kozan'ın o tarihteki adı) mahalle mektebinde başlar. Bu yıllara ait ayrıntılı bilgiler bulunmamakla birlikte “Bir Mektep Hatırası” başlıklı yazısında çocukluğuyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu yazıda Sis'in “İptidai Mektebi” dediği ilkokulda ikinci sınıfta olduğunu söyleyen yedi-sekiz yaşlarındaki Remzi Oğuz Arık, karantina rengine boyanmış, ayakkabı çıkarılarak girilen, kız-erkek karışık eğitim veren okulunu tanıtırken onda okuma hevesi uyandıran, İslam'ı, Kuran'ı öğreten ve sevdiren hocası İsmail Efendi'den de şu sözlerle bahseder:

“Severdik, çünkü o Kur'an hocasıydı, inci gibi bir yazısı vardı. Kalemlerimizi kızmadan, darılmadan hep o güzelce açar; sarı, sevimli sakalında pürüzlerini giderirdi. [...] Kur'an hocası, Giritli büyük hoca gibi kusur aramaz; ceza verecek, can yakacak açık gözlülük göstermez: hatta gürültü edenlere bakmazdı bile!... Sis'in en sofisi olan rahmetlik babası gibi, sarı sakalını karıştırarak, gülümseyerek kürsüye yönelirdi. [...] Lakin İsmail Efendi'nin okuduğu Kuran'dan hakikaten Allah'ın sözü, Allah'ın sesi, Allah'ın heybet ve rahmeti dağılırdı. Onun için de ders vereceği gün dersane ramazan günlerinin camisi gibi, Allah'a yakın olurdu (Arık 1990: 130).

Remzi Oğuz Arık, “Bir Mektep Hatırası” başlıklı bu yazısında sınıf arkadaşı Veli'nin yanlış din eğitimi yüzünden aklını oynatmasını ve hocası İsmail Efendi'nin dil bilincine sahip, güler yüzlü, olumlu din adamı imajını anlatır. Bu okulda yaşadıklarının Remzi Oğuz Arık'ın şahsiyetini şekillendirmiş olduğu söylenebilir. Remzi Oğuz Arık, kendisini etkileyen hocası İsmail Efendi'nin millî şuurundan “Bir Mektep Hatırası” yazısında şu sözlerle bahseder:

“Kur'an hocamız, diğer iyi sesliler gibi, Veli'yi de sever, ona da 'ayrı bir gözle bakardı'. Fakat Veli, hafızlarla çok düşüp kalktığından mıdır nedir; okurken hep dilini eğer büker; gerek okuyan, gerek dinleyen bir Türk'ün içini bulandıracak bir Arap gösterişine özenirdi. Hâlbuki İsmail Efendi, gırtlığını bozmayan; yalancık şive yapmayan, yapanları, hoş görmeyen, Arap gibi okumayı lüzumsuz, sevimsiz bir taklit bilen bir Anadoluluydu” (Arık 1990: 130).

⁵ 2 Haziran 1920'de Fransız işgalciler ve Ermeni güçlerinden temizlenen Sis'e bu tarihten itibaren Kozan adı verilmiştir

İlköğrenimine mahalle mektebinde başlayan, birçok köy çocuğu gibi davar güderek, mücadele ederek büyüyen Remzi Oğuz Arık'ın köydeki hayatını onunla ilgili çalışma yapan Rıdvan Çongur, şu sözlerle anlatır: “*Yarık Pınar'da çimerek büyüdü, boy attı; konu komşudan okuma yazma bilmeyenlere asker mektubu yazarak değerlendirdi boş geçen zamanını... Ve bu asker mektupları karşılığında kendisine verilen üç beş kuruşu anacığın tütün parası yaptı*” (Çongur 2001: 16).

Remzi Oğuz Arık'ın Balkanlardaki Gurbet Yılları, Eğitimi ve Türkçülüğü

Remzi Oğuz Arık, 8-9 yaşlarındayken eğitim için annesiyle Kozan'dan Selanik'teki ablasının yanına gider, eğitimine orada devam eder. Remzi Oğuz Arık'ın düşünce dünyasının şekillenmesinde bu yaşlarda Türk düşüncesinde milliyetçilik anlayışının başladığı Balkan coğrafyasına gitmesinin etkisi olduğu söylenebilir.

Remzi Oğuz Arık gibi bir Farsak olan ve diyar diyar gezen Karacaoğlan'ın doğum yeri olarak kabul edilen Göğce köyü, Remzi Oğuz'un köyü Kabaktepe'nin karşısındadır. Karacaoğlan'ın kendini anlattığı şu şiir, Remzi Oğuz Arık'ın hayatına da birebir uyması sebebiyle ilgi çekicidir:

“Kozan Dağından neslimiz

Arı Türkmendir aslımız

Varsaktır durak yerimiz

Gurbette yar eyler bizi...”⁶

Çocuk yaşta Kabaktepe'den Selanik'e, oradan tekrar Kozan'a, sonra İşkodra'ya, Balkanların elimizden çıkışıyla İstanbul'a, İzmir'e, tekrar İstanbul ve tekrar memleketi Adana'ya, Fransa'ya ve daha böyle sürüp giden bazen zorunlu bazen gönüllü bir göç ve gurbet her zaman Remzi Oğuz Arık'ın hayatında olmuştur. “Gurbet” başlığını taşıyan yazısında “*Gurbet, galiba bizim Orta Asya'dan gelirken edindiğimiz, henüz dindiremediğimiz bir sızıdır.*” (Arık 1990: 73) diyen Remzi Oğuz Arık'ın -Kabaktepe'den ayrılmasıyla başlayan bu göçlerin- ruhunda derin izler bırakmış olduğu söylenebilir. Çocukluğunu yaşamadan büyüyen Remzi Oğuz Arık, öğrenimini memleketin zor günlerinde, yokluk, yoksunluk içinde, baba ocağından uzakta, ablasının yardımıyla

⁶ <https://docplayer.biz.tr/17312755-1-uluslararasi-karacaoğlan-ve-cukurova-halk-kulturu-sempozyumu-dr-tahir-kutsi-makal-karacaoğlan-in-cizdigi-cukurova-haritasi-turk-halk.html> erişim tarihi: 01.05.2020

tamamlar. Selanik'teki okulda Kozan'dan gelen Remzi Oğuz Arık'ın kılığı-kıyafetiyle diğer öğrenciler alay ederler. Prof. Dr. Haluk Karamağaralı, bunu şöyle anlatır:

“[...] bu eski Balkan şehrinde ilk mektebe gidişinde, üstünde boyu kısalmış bir pantolon, eski bir ceket, ayaklarına büyük gelen pabuçlar, boynunda da entari kuşağından bozma bir kravat vardır. Bu yarı köylü, yarı şehirli kılığı, çelimsiz vücuduyla, önce arkadaşları ve hocaları tarafından pek yadırganan talebe, şahsiyeti ve çalışkanlığıyla etrafında, kısa zamanda sevgi ve saygı uyandırmakta gecikmez. [...] Remzi Oğuz Bey'i tanıyanlar, sefalet tabloları önünde nasıl elemle daldığını ve perişan küçükleri gördüğü zaman ne kadar hassaslaştığını iyi bilirler” (Çongur 2001: 17).

Remzi Oğuz, zor şartlarda büyümesi sebebiyle zayıf ve çelimsiz olduğu için soyadının ikinci anlamını da taşımaktadır denilebilir. Remzi Oğuz Arık'ın hayatına bakıldığında onun yaşadığı yıllar ve yerler bize âdeta son dönem Türk tarihinin önemli olaylarının kronolojisini verir, tarihî ve siyasî panoramasını çizer. O yıllar, Osmanlı Devleti'nde büyük toprak kayıplarının yaşandığı, son bir ümitle çözüm için fikir akımlarının ortaya çıktığı, yıllardır.

Remzi Oğuz Arık, annesiyle Selanik'te yaşayan ablasının yanına geldiğinde İkinci Meşrutiyet ilan edilmiştir ve Osmanlıcılık anlayışı kabul görmektedir. 24 Temmuz 1908'de Kanun-ı Esasi'nin yeniden yürürlüğe konması ve Meşrutiyet'in kabulü her yerde büyük coşkuyla karşılanır.⁷ Bu sevinçli günlerde Remzi Oğuz, Selanik'te ilk mektebi takiben Yadigâr-ı Terakki Rüştüyesini bitirir, sonra Ticaret Lisesine kaydolar. Bu sırada Remzi Oğuz Arık'ın gurbet acısına ölüm acısı eklenir, yanında okuduğu ablası ölür.

Annesiyle Selanik'ten Kabaktepe'ye tekrar dönerler. Ancak daha sonra bir başka Balkan şehrine, İşkodra'da subay olan büyük ağabeyi Mustafa Fevzi'nin yanına gelirler ve Remzi Oğuz Arık, burada idadi tahsiline devam eder. Ağabeyi Miralay Mustafa Fevzi Bey onunla bir baba gibi ilgilenir, yetişmesine destek olur. Remzi Oğuz Arık'ın ayrılık, yoksulluk günlerine Balkan bozgunu eklenir. İşkodra Muhasarasını (kuşatmayı), ağabeyinin yanında yaşar ve tuttuğu günlüğe her şeyi yazar. Remzi Oğuz Arık'ın oğlu Prof. Oluş Arık, babasının tuttuğu bu günlükte bir çocuk gözüyle İşkodra'da 'ne duydu, ne hissetti, neler öğrendiyse', bunları nasıl algıladıysa her şeyi yazdığını ifade eder (Çongur 2001: 18).

⁷ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Hatem Türk (2017). 10 Temmuz Meşrutiyet Bayramı, İstanbul, Boğaziçi Yayınları. Ve Filiz Çolak (2013) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e 10 Temmuz Hürriyet Bayramı, Konya, Çizgi.

Cezmi Türk, İşkodra günlerinin Remzi Oğuz Arık'a etkisinden “*İşkodra muharebeleri ve muhasarası sırasında kale kumandanı merhum ve mağfur Şehit Hasan Paşa'nın muhitinde gördükleri ve duydukları onun millî ve şahsî vicdanında derin aksülameller uyandırmış, Türklüğe ve Türklere reva görülen ihanetleri ömrü boyunca acı acı hatırlamış ve unutmamıştır.*” (Bakırcıoğlu 200: 29) cümleleriyle bahseder.

1912'de Balkan Harbi'nin patlak vermesi ve yaşanan yenilgi Osmanlılık fikrinin, Türk olmayan Müslümanların ayrılmak hevesi de İslamcılık fikrinin iflasını getirir. Remzi Oğuz Arık, gerek Adana'da gerekse Balkanlarda yaşadığı o günleri “*Bütün bu azınlıkların korkunç bir Türk düşmanlığıyla harekete geçtikleri görüldü. Bizler bu düşmanlığı imparatorluğun dört köşesinde, zehir gibi içenlerdeniz.*” (Arık 1990: 53) cümlesiyle ifade eder.

Balkan bozgunu sonuncunda buradaki son toprak parçası olan İşkodra'yı terk edenlerle birlikte Remzi Oğuz Arık, 1913'te İstanbul'a gelir. Yarım kalmış tahsilini tamamlamak için Mercan İdadisine kaydolur. Remzi Oğuz Arık, bu çalkantılı yıllarda İstanbul'da idadi tahsilini tamamlarken Balkan bozgunundan kaçan herkes gibi aile, büyük bir yokluk ve sefalet içine düşer. Bu sebeple eğitimine parasız yatılı olarak İzmir Sultanisinde devam eder. Mezun olduktan sonra İstanbul'a, ailesinin yanına döner, İstanbul Muallim Mektebine girer. Remzi Oğuz Arık, Balkan Savaşı'ndan sonra I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgiye ve ardından İstanbul'un işgaline tanık olur. Esir şehrin insanı olmak 18 yaşlarındaki Remzi Oğuz Arık'a çok ağır gelir ve ‘vatansever bir Türk genci olarak’ gönüllü olarak cepheye gitmek ister. Batum'a giden bir gemiye kaçak olarak biner. “*O yıllarda Türkçülük ve Turancılığa öylesine bağlı idi ki, bir ara bir gemiye kaçak binerek Kafkasya'ya, oradan da Türkistan'a gitmeyi*”⁸ dener ancak geminin hareketinden önce yakalanır ve gemiden atılır.

Remzi Oğuz Arık, bu yıllarda Ziya Gökalp'in Turancı-Türkçü fikirlerinin etkisindedir, bunun sebebini de şöyle anlatır:

“Son iki yüz yılda, Türklük aleyhine gelişen yerli fakat Türk olmayanların, ecnebi kuvvetlerle - seyrek görülür bir namertlikle – el ele vermeleri demek olan Balkan Harbi denebilir ki bizim gözümüzü açmak için bir zelzele vazifesi gördü. Gökalp'in o sıralarda çıkan bir manzumesinde;

⁸http://www.orkun.org.tr/asp/orkun.asp?Tip=Makale&Makale_Nu=!P*R/YLPHYDIWUHLBB*FB,ALUISUQOY/!EA.JS/EOAA/WATDU!!P*R/YLPHYDIWUHL erişim tarih: 12.02.2020

*'Durma düşman durma, gücünü artır
Türklüğün başına hakaret yağdır.
Uyuyan bir kavme bu felaket azdır,
Vur eski kölesi, utandır onu,
Bırakma uyusun, uyandır onu!' diye sızlanması, bu zelzelenin bir yankısıdır”*
(Arık 1990: 53).

Remzi Oğuz Arık'ın Türkçülüğünde on üç yaşını bitirdiği sıralarda İstanbul'da Türk Ocağında “Millî şair” unvanıyla tanınan Mehmet Emin Yurdakul ile tanışmasının da etkisi vardır. İlk yazılarında artık “Remzi” adının yanına “Oğuz”u kullanmasında bu tanışmanın, Türk Ocakları'nın ve Türk Yurdu dergisinin etkisi olmalıdır. Türk Yurdu dergisinde 26 Eylül 1917'de 18 yaşındayken “Sancağım” başlıklı şiiri yayımlanır:

*“Türk oğluyum sancak benim imanım
Ay, yıldızın manaları Kur'anım
Güzel rengi beni göğe yükseltir.
Yurdum için neler neler diletir!
[...]
Sancağıma en sevgili hürmetler,
Sancağıma eğilmeyen izzetler;
Sancağıma bütün dünya bir kurban,
Sancağıma ülke: Bütün bir Turan!”⁹*

Remzi Oğuz Arık, Ziya Gökalp'in fikirlerinin ve Mehmet Emin Yurdakul'un şiir üslubunun etkisinde kalarak gençlik heyecanıyla yazdığı bu şiirde Turan idealinin etkisindedir.

İstanbul'un İşgal Yıllarında Remzi Oğuz Arık ve Üniversite Hayatı

Remzi Oğuz Arık, 23 Mayıs 1919'da İstanbul'daki işgallere karşı ve Türklere yönelik soykırımını kınamak amacıyla gerçekleştirilen en büyük toplantı olan Sultanahmet Meydanı'ndaki mitinge katılıp Halide Edip'in konuşmasını dinler. Vatan-millet için

⁹ <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1328> erişim tarihi: 12.02.2020

savaşmak arzusuyla yüreği tutuşan Remzi Oğuz Arık, askere yazılabilmek için çabalar ve sonunda İhtiyat Zabitleri Talimğâhında gönüllüler arasına katılır. Talimğâhta kazayla yaralanınca hastaneye kaldırılır ve bütün arzusuna rağmen savaşa katılamaz.

Bütün çocukluğu ve gençliği boyunca oradan oraya yer değiştiren, Osmanlı'nın bozgun yıllarında yaşamının getirdiği sıkıntılar içinde büyümüş olan Remzi Oğuz, Talimğâhtaki kaza sebebiyle yaralanınca hastaneye yatırılır. Hastanede tedavi olurken İstanbul işgal edilir ve yaralı haldeki Remzi Oğuz Arık, işgal kuvvetleri tarafından çıplak denilecek bir halde hastaneden atılır. "Hastaneden Ses I-II-III-IV-V" başlıklarını taşıyan yazılarında buna şöyle yer verir:

"[...] bir hastane ki, ameliyat geçiren, kan kusan hastasını, ilk devirdeki insanlar gibi zahmetlere sokarak yürütür, nakleder ve sonra asansör yerine radyo takar! O, yıkılası bir simsar evidir.

Hastalık, bizi; işleyen realize eden cemiyetin kadrosu dışına atmakla kalmaz; adet, telakki namına neler varsa üstümüzden onları ödünç bir elbise gibi atar. Ve biz, ilk insanlar gibi, tabiat kanunlarıyla başbaşa kalırız: Çırılçıplak! Ayıp kalkar, şefkat manasını kaybeder. Dert... Dert" (Arık 1990: 101).

Birinci Dünya Savaşı'nın bu korkunç yıllarına babasının ölümü eklenince ailenin bütün yükü genç yaşında omuzlarına yüklenir. Remzi Oğuz Arık, bir yandan eğitimini tamamlamaya gayret ederken bir yandan da ailesinin geçimine katkı sağlamaya çalışır. Oğlu Oluş Arık, "Birtakım azınlık, Rum, Yahudi bakkalların veya tüccarların yanında eşya nakli, getir-götür işleri falan gibi, işçilik sayılabilecek yollarla para kazanmış. Bir ara küçük bir bakkal dükkânı da işletmeye çalışmış." (Çongur 2001: 24) ifadeleriyle babasının bu yıllarını anlatır.

Remzi Oğuz Arık, yaralanıp cepheye gidemeyince Darülfünunun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girer. Hatıralarında kaza sebebiyle cepheye gidemediği için Darülfünuna girişinin, talihin bir eseri olduğuna işaret eder. Mütareke yıllarının İstanbul'unda Türkler için hayat zordur ancak sabırla Anadolu'dan iyi haber beklenmektedir. Oluş Arık, babasının ailesine bakmak için çalıştığı bu çileli yıllarından ve Kocatepe Zaferi haberinden sonraki ruh halinden şöyle bahseder:

"İşte bir gün, yine böyle eşya götürüyor. Ya o azınlık patronlar için, ya kendisinin küçük fakir dükkânı için... Galata Köprüsü'nden geçiyormuş. [...] o sıralarda Kurtuluş Savaşı'nın iyi gitmediği izlenimi var. Çünkü Ankara'ya

yaklaşmış, Polatlı'ya kadar gelmiş düşman kuvvetleri... Artık bu işe “bitti” gözüyle bakılıyor nerdeyse ve bir süre de pek havadis çıkmıyor. Birdenbire, işte o gün, o köprüünün üstünderken, o azınlıklar falan, zaman zaman kendisini teselli ediyor, kimisi de alay ediyor; “Senin Kemal, işleri iyi götüremedi galiba” diye... Babam, bir eziklik, yıkıklık içinde. Kendisi çünkü gönüllü yazılmış, bir de bu olaylar olunca kahredici bir şekilde üzüyor. Fakat işte o gün, köprüde giderken, birden bire Kocatepe Zaferi'ni öğreniyor. Kaderin döndüğü ve Gazi Mustafa Kemal'in ‘Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir İleri!’ emrini verdiği gün.. Haber ortaya yayılıyor gazetelerle ve her yanda bağırlıyor, konuşuluyor. Derken bir an yıkılıcak gibi oluyor. Sevinçten ağlayarak koşuyor dükkânına. Bütün dünyayı kendisi fethetmiş gibi bir zafer sarhoşluğu içinde. Bir anda bütün İstanbul allak bullak oluyor, galeyana geliyor. [...] Onu çok güzel ifadelerle, film sahnesi gibi anlatırdı” (Çongur 2001: 24).

Savaş bittikten sonra Remzi Oğuz, İstanbul Kadıköy ve Yedikule Daru'l-Eytâmları (Yetimler evi) öğretmenini ve müdür muavini olarak görev yapar. İstanbul'dan sonra Adana'da Zaferi Millî İlkokulu öğretmenini, Numune Okulu öğretmenini ve müdürü olarak çalışır.¹⁰

Adana'ya 9 defa gelen, bölgeye özel bir ilgisi olan Atatürk,¹¹ 1923 Adana ziyaretinde 16 Mart'ta “Kolordu Komutanlığı'nı, Ulucami'yi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni, Hastaneyi, Sanayi Mektebi'ni ve Öğretmenler Cemiyeti'ni ziyaret etmiştir. Öğretmenler Cemiyeti'ndeki ziyareti esnasında Mehmet Emin Yurdakul bir manzume okumuştur” (Çanak Kasım 2014: 50). Atatürk'le Remzi Oğuz Arık bu ziyarette Yetimler Okulunda¹² karşılaşır. Bu görüşme Öğretmenler Cemiyetinde de gerçekleşmiş olabilir. Remzi Oğuz'un gençliğinde İstanbul'da Türk Ocağında tanıştığı ve çok etkilendiği Türkçü şair Mehmet Emin Yurdakul'un aynı tarihte Adana'da Atatürk'ün yanında bulunması da önemli bir durumdur.

Remzi Oğuz Arık, Adana'da öğretmenlik yaptığı sırada ilk kitabını hazırlar. Bu kitap, Türkçe ve Fransızca hazırlanıp 1924 yılında basılan Adana Ticaret Rehberi'dir. Remzi Oğuz'un hayatı ile ilgili tarihler net değildir ama bu kitaptan 1924 yılında Adana'da olduğu anlaşılmaktadır. Bu kitabın kapağında Remzi Oğuz'un isminin altında ‘Adana Ticari Rehber

¹⁰ file:///C:/Users/Pc/Downloads/201002165_c2%20(1).pdf TBMM Albümü • 1920-2010 2. Cilt • 1950-1980.

¹¹ Konuyla ilgili bilgi için bk. Songül Kundakçı Cansız (2020). Şair Şiir ve Şehir Arif Nihat Asya'nın İzinde Adana. Ankara: Akademisyen Yayınevi.

¹² Adana İl Kültür ve Turizm Müdürlerinden biri olan Veysel Erdem Bozdoğanlı, Atatürk'ün 15 Mart 1923'te Adana'ya ziyaret ettiğinde çalışkanlığıyla tanınan Remzi Oğuz'la Yetimler Okulu'nda görüştüğünü söyledi.

Heyeti Reisi Muallimi' yazılıdır. İç kapakta ise Remzi Oğuz; tertip eden, sahibi ve naşiri olarak yer almaktadır. Kitabın yazılıp basılması için oluşturulan heyetteki üç kişiden biri Remzi Oğuz, diğeri Adana Ziraat Bankası Müdürü Kozanlı Ahmet Hilmi Bey'dir. Ahmet Hilmi Bey, Remzi Oğuz'un amcasıdır. Remzi Oğuz'un kitabın ön sözünde bahsettiği maddî yardım yapan isim Arık Fakioğullarından Teğmen Kozanlı Asım Bey'dir ki bu kişi de Remzi Oğuz'un ağabeyidir. Ailesi, Adana'yı dünyaya ve Türkiye'ye tanıtma amacı taşıyan bu rehberi hazırlarken her anlamda Remzi Oğuz Arık'a destek vermiş görünmektedir. Remzi Oğuz Arık, Adana Ticaret Rehberi'ni Mustafa Kemal Atatürk'e sunma imkânı da bulmuştur¹³.

Adana'da yaptığı başarılı çalışmalarla dikkat çeken Remzi Oğuz, Adana'dan sonra İstanbul'da Galatasaray Lisesinin ilk kısmında Türkçe öğretmeni olarak göreve başlar. Çok çalışkan, zeki, başarılı, üretken ve aktif bir genç öğretmen olan Remzi Oğuz Arık, Adana'da Atatürk'ün dikkatini çeker ve Atatürk, onunla özellikle ilgilenir. Atatürk'ün yapılandırmak istediği yeni toplumsal, siyasal ve düşünsel hayatın uygulayıcılarından biri olabileceğine inandığı aydınlardan biri de Remzi Oğuz Arık'tır.

“Mustafa Kemal Atatürk, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla sonuçlanmasından sonra ülkenin önünde aşılması gereken daha pek çok sorun olduğunu bilen bir liderdir. Ayrıca, Tanzimat'ın öncü isimlerinin Mustafa Reşit Paşa tarafından Avrupa'ya ilim tahsili için gönderilmesiyle birlikte ülkedeki pek çok şeyin olumlu anlamda değiştiğini unutmamıştır. Zira dilinden düşürmediği 'muasır medeniyetler seviyesine çıkmak' ancak Avrupa'yı tanıyan vatansever ve çalışkan insanlarla olacaktır. Buradan hareketle yurt dışına öğrenci gönderme kararı alır” (Türk 2018: 22).

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu olan Remzi Oğuz Arık, 1926'da Maarif Vekâletinin açtığı sınavı kazanır. Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışına göndereceği öğrenciler arasına girer. 1931 yılına kadar Fransa'nın Sorbon Üniversitesinde “Sanat Tarihi”, Louvre Arkeoloji Enstitüsünde “Arkeoloji” ve Yaşayan Doğu Dilleri Okulunda “Arapça” öğrenimi görür.

¹³ Konuyla ilgili bilgi için bk. Abdurrahman Kütük (Mayıs 2013). “Kozanlı Remzi Oğuz Arık”, Kozan Sevdası Dergisi, Sayı 16, s. 4.

Remzi Oğuz Arık'ın Paris Yılları

Remzi Oğuz Arık, Fransa'da yaşadığı yıllarda kendisini okuma ve araştırmaya vermiş örnek bir Türk gencidir. Paris'e gönderilen gençlerin bazıları, geliş amaçlarını unutup zevk ve eğlence âlemine dalarken Remzi Oğuz'un gidişiyle her şey değişir. Remzi Oğuz; Nurettin Topçu, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Suut Kemal Yetkin, Reşat Şemseddin Sirer, Şevket Raşit Hatiboğlu, Ahmet Kutsi Tecer ve Mümtaz Turhan ile Paris'te tanışır. Nurettin Topçu; "Millet Mistiği" başlıklı yazısında onun Paris'te yaptıklarını, Türk gençleri üzerindeki etkisini şu sözlerle anlatır:

"Remzi Oğuz'a kadar Avrupa'ya pek çok Türk genci gönderildi. Lakin bir Türk gençliği gönderilmemişti. Biz o zamana kadar Paris'i Anadolu'ya getirmişiz. İstila bizi sakatlamış. Remzi Oğuz, Anadolu'yu Paris'e götürmüştü. [...] Paris'in şiddetle sarsıcı hayat dalgası altında nefesi kesilen Türk gençlerinin yanına koşuyor, hepsine yardım elini uzatıyor, sevgi dolu kalbini açıyor ve daha ilk anda ona bir mücahit olacağını müjdeliyordu. Onu anlamayanlar, kendi insanlıklarını küçük görenler ona bir hulyaperest gözüyle bakıyorlardı. [...] O, hepimizi, hepimizin kalbini şiddetle sarstı. 'Uyan be Anadolu çocuğu!' diyordu. 'Sen kendini kurtarmazsan seni kim kurtarabilir?..' [...] Anadolu çocukları Remzi'ye dönüp 'Biz mi memleket ve medeniyet kurtaracağız? Biz mi tarih kurtaracağız?' diyerek küçüle küçüle sordukları zaman o iman abidesi şahlanıyordu: 'Elbette sen kurtaracaksın! Değilse niye geldin? Avrupa'da ne arıyorsun? Diploma mı götüreceksin? Seni gönderen Anadolu'ya karşı bezirganlık mı yapacaksın' " (Bakırcıoğlu 2000: 230).

Bazı gençler Remzi Oğuz Arık'ı dinleyip "Yahu sen bizim çalışmamıza, disiplinimize, fikirlerimize ne karışıyorsun? Bu salahiyyeti kimden aldın? Bizim burada talebe müfettişimiz var!" (Bakırcıoğlu 2000: 230) diyerek karşı çıktığında Remzi Oğuz Arık "Ben bu vazifemi vicdanımdan ve onun sahibi olan Anadolu'dan aldım. Bundan büyük salahiyyet menbaı olur mu?" (Bakırcıoğlu 2000: 230) diye cevap verir ve yakalarını bırakmaz.

Bir fikir ve aksiyon adamı olan Remzi Oğuz Arık, 1930 yılında Avrupa'da eğitime giden gençliği, Almanya ve İtalya'dakiler de dâhil Paris'e davet eder. Paris'te Türk Talebe Cemiyetini kurar. Paris'te kütüphanelerden veya barlardan çıkarak şehrin kenarlarındaki evlerine dönen Türk çocuklarının yakalarından tutan Remzi Oğuz Arık: " 'Söyle', der,

'söyle!' 'Bugün Anadolu için ne düşündün' (Bakırcıoğlu 2000: 230). Bu soruyla onları sarsıp kendine getirmeye, onlara Paris'e geliş gayelerini hatırlatmaya çalışır.

1931'de vatana dönerken Avrupa'da kalan gençliğe şöyle seslenir: "Anadolu çocuğu, başını Allah'a kaldır! Orada Anadolu'nun haritasını çizilmiş bulacaksın. Kendini o haritaya can vereceklerin başında bilmelisin" (Bakırcıoğlu 2000: 230).

Nurettin Topçu, Remzi Oğuz Arık'ın Anadolu'nun her yerine olan sevgisini de şu sözlerle örnekler:

"Bir gün toplanmış konuşuyorduk içimizden biri aramızdan birkaç ay evvel ayrılıp memlekete dönen bir arkadaşın Erzurum'dan şikâyet eden mektubunu okumuş ve mektup sahibine hak vermişti. O anda Remzi'nin gözlerinde parlayan ateşi hâlâ görür gibiyim. 'Ne diyorsun dostum. Memleket böyle mi kalkınacak? Sen şikâyet et, o şikâyet etsin, ben şikâyet edeyim. Bu memleketin hali ne olacak? Vatanın her yeri birdir' " (Bakırcıoğlu 2000: 252).

Anadolu'yu çok önemseyen Remzi Oğuz Arık, hayatı boyunca Anadolu düşüncesinin önemine inanır.

Remzi Oğuz Arık'ın Vatana Dönüşü, Meslek ve Siyaset Hayatı

Remzi Oğuz Arık'ın yurda dönmek isteğini duyan Atatürk, ona "İlerleyebildiğin kadar ilerle. Şöhret ol, mesleğinde seçkin bir insan ol, öyle gel. Bu memleket seni orada okutmaya muktedirdir. Yük oluyorum gibilerden korkma" (Çongur 2001: 34) diye mektup yazmasına rağmen Remzi Oğuz, 1931'de Türkiye'ye döner. Paris'te aşırı çalışmadan sağlığı bozulmuştur. Yurda dönüşünde de hastalık, yakasını bırakmaz. 1933 yılında, bozuk sıhhatini kabullenen bir Türkmen kızıyla, Türkan Hanım'la evlenir. Hatta evlendiği günün gecesinde bile kan kusan Remzi Oğuz, eşinin ilgi ve şefkatiyle iyileşir. 1934 yılı Remzi Oğuz'un çok sevdiği annesini kaybettiği için üzüldüğü, ilk çocuğunun doğumuyla da sevindiği bir yıl olur. Mehmet Oluş'tan sonra İsmail Alev ismini verdikleri bir çocukları daha olur.

Remzi Oğuz Arık, arkeoloji ve sanat tarihi dalında Avrupa'ya gönderilen ilk Türk talebesi olduğu gibi bu dalların yurdumuzdaki ilk ve seçkin ilim adamıdır. Bu dalların üniversitedeki ilk kürsülerini kurmuş, önemli arkeolojik kazıları yapmış, müzeciliğin gelişmesinde kılavuz olmuş, milletlerarası ilk kazı raporlarını hazırlayıp yayınlamıştır.

Genç bilim adamına verilen ilk unvan "Maarif Vekâleti Arkeoloji Mütahassıs Yardımcılığı" olur. Türkiye'nin ilk ve tek arkeoloğu sıfatıyla arkeoloji işlerini ele alacağını

düşünürken bir kenara oturtulması onu hayal kırıklığına uğratsa da Remzi Oğuz Arık, kırılıp gücenecek, kenara çekilip seyredecek biri değildir. Yalova'da ilk kazı çalışmasına yine bu yıl başlar. 1932 yılında Anadolu'da ilk tabaka, ilk sistematik kazı olan Alışar'da Amerikalı arkeologların yapmış oldukları kazının Devlet Komiserliğini yapar. 1933 yılında Millî Eğitim Bakanlığının arkeoloji uzmanı olur ve Ankara yakınında Galatlar'la ilgili kazıyı yürütür. Bu kazı sonunda da bilim dünyasına "II. Deotaros Kitabesi"ni sunmayı başarır. 1934'te Gazi Eğitim Enstitüsünde Sanat Tarihi hocası olarak görev alır. Bu sırada Niğde/Güllüdağ kazısını başarıyla sonuçlandırır. 1935'te Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçilir. 1935'de Truva kazısının Devlet komiseridir. 1936'da Oslo Milletlerarası Arkeoloji Kongresi'nde Türkiye'yi temsil eder. Alacahöyük, Çankırıkapı, Karaoğlan ve Hacılar Höyüğü, Hatay/Amik ve Karaağaç köyü kazıları, Alaettin Tepesi ve Bitik Höyüğü kazılarını yönetir. Atatürk'ün emriyle Remzi Oğuz Arık, Hamit Z. Koşay'la Alacahöyük kazılarını yürütür. Bu kazıda çıkan tarihî eserlerden biri de daha sonra Ankara'ya ve Ankara Üniversitesine amblem olan "Hitit Güneşi"dir. Remzi Oğuz Arık, 1939'da Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyeliğine getirilir ve orada "Arkeoloji Profesörü" ve "Enstitü Müdürü" olur ve aynı zamanda sanat tarihi dersleri verir.

1944 yılı Türk milliyetçiliği için de Remzi Oğuz Arık için de talihsiz bir yıldır (Çongur 2001: 117). 1942'nin Mayıs ayından itibaren 23 sayı çıkardığı Millet Mecmuası 1944'ün Mart ayında Türkçülük olayları sebebiyle kapatılır. Kendisi de gözaltına alınır da sonra serbest bırakılır. 1945'te Ankara Arkeoloji ve Etnografya Müzesi müdürlüğüne, 1949'da Ankara İlâhiyat Fakültesi İslâm Sanatları Tarihi profesörlüğüne getirilir. Hatay ve Manisa Müzesi'nin kurucusu olan Remzi Oğuz Arık, bütün bu çalışmalar süresince Anadolu tarihinde karanlık pek çok noktaya ışık tutarak değerli eserleri gün ışığına çıkarır.

Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'a göre 'Avrupa'nın hayran olduğu kitapları hazırlayan bir Türk olarak' yaptığı kazı çalışmaları ve yazdığı raporlarla Remzi Oğuz Arık, henüz 'aşılammıştır.'

Aktif olarak siyasetle ilgilenen Remzi Oğuz Arık, 1950'de Demokrat Parti'den Seyhan milletvekili seçilir. İktidar partisine mensup bir milletvekili olmanın avantajını milliyetçiliği topluma yaymak için kullanmak ister ve Ankara Radyosu'nda "Türk İnkılabı ve Milliyetçiliğimiz" adlı dizi konuşmalarını yapmaya başlar. Bu konuşmalar muhalif düşüncelerin artmasıyla sonlandırılır. Türk Milliyetçiler Derneğine gelip giden Hüseyin Üzmez'in 1952'de Malatya'da Ahmet Emin Yalman'ı silahla vurması üzerine Türk Milliyetçiler Derneği kapatılır. Celal Bayar ve Adnan Menderes'in milliyetçilere cephe

alması üzerine Remzi Oğuz, 1952'de Demokrat Parti'den istifa ederek Türkiye Köylü Partisi'ni kurar. Çünkü ona göre köy, Türk kültürünün ve Türk geleneğinin yaşatıldığı, saf milliyetçilik anlayışının hâkim olduğu yerdir. Köyler milletin kökleridir; köy, köylü, köy kadını bu milletin hâlâ el dokunulmamış sınırlarını taşıdığı için çok önemlidir.

Remzi Oğuz Arık'ın Eserleri ve Yazılarında Adana

Remzi Oğuz Arık, başarılı bir arkeolog olmanın yanında okuyucuları etkileyebilen usta bir kalem sahibidir. Türk Sözü ve Köylü Sesi gazetelerinde; Millet, Oluş, Gurbet, Türk Yurdu, Bizim Türkiye, Çığır, Dönüm, Hareket, İleri Yurt, Kalem, Şafak, Özleyiş, Hareket gibi dergilerde yazılar yayımlar. Yazılarının önemli bir bölümü Hüseyin Avni Göktürk ile birlikte çıkardığı Millet (Mayıs 1942-Nisan 1944) dergisinde yer alır. Bir ana fikir çevresinde birbirini tamamlayan bu yazılar, sonradan değişik düzenleme ve adlarla Köy Kadını- Memleket Parçaları (1944), İdeal ve İdeoloji (1947), Coğrafyadan Vatana (1956), Türk İnkılâbı ve Milliyetçiliğimiz (1958), Gurbet-İnmeyen Bayrak (1968), Türk Gençliğine (1968), Türk Sanatı (1976) adlı kitapların bölümlerini oluştururlar. Bu yazıların bir kısmı, gördüğü ve yaşadığı olaylardan hareketle yazdığı yer yer mensur şiir estetiği taşıyan yazılardır.

Remzi Oğuz Arık, bazı araştırmacıların Anadolu milliyetçiliği adını verdiği Türk milliyetçiliği fikrini benimsemiş ve çalışmalarını bu alanda yoğunlaştırmış bir aydındır. Ülkesinin her alanda kalkınmasını isteyen Remzi Oğuz Arık; vatan, din, dil, ideal, köy, köylü, köy kadını, gençlik, gurbet, Anadolu, soy, kültür ve tarih şuuru gibi konularda pek çok makale yayımlayarak bilgi vermek ve bilinç oluşturmak ister. Bu yazılarının bir kısmı sağlığında bir kısmı da ölümünden sonra kitap haline getirilir. Remzi Oğuz Arık, arkeoloji-sanat tarihi çalışmalarını da müstakil kitaplar ve çeşitli ilmî makaleler halinde yayımlamıştır.

Remzi Oğuz Arık'ın Yazılarında Adana

Remzi Oğuz Arık'ın *Coğrafyadan Vatana* (1956) isimli kitabında Çukurova'ya yer verdiği yazılar yer alır. Bu yazılar “Milliyetçiliğimizin Merhaleleri, Bir Mektep Hatırası, İnmeyen Bayrak, Güzelliklerimizin Fethi, Kimsesiz Güzellikler, Adana, Yağmurdan Sonra Adana, Yok Olası Ayrılık, Rejyonalist Kimdir?” başlıklarını taşıyan yazılardır. Aşağıda bu yazılardan örnekler verilecektir:

Milliyetçiliğimizin Merhaleleri

Remzi Oğuz Arık, çocuk yaşta Osmanlı Devleti'nin yöneticilerinin ve aydınlarının ortaya koyduğu fikir akımlarının uygulanışına şahit olur. “Milliyetçiliğimizin Merhaleleri”

başlıklı yazısında Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalama hareketlerine karşı Türk aydınlarının çare olarak Osmanlılık idealine sarıldığını söyler. Müslüman olmayan azınlıklara fazlaca hak verildiğini de şu sözlerle anlatır: *“Doğduğum Çukurova’da, küçüklüğümde Ermenicenin devlet mekteplerinde okutulduğunu, adliye mekanizmasında belli başlı yerlerin Ermenilere verildiğini, Ermeni kilisesinin bir devlet merkezi gibi olduğunu hatırlıyorum”* (Arık 1990: 53).

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasını fırsat bilen emperyalist devletlerin Çukurova'da Kilikya Ermeni Krallığı kurmaları için Ermenileri körüklemesiyle bölgede yaşayan Ermeniler silahlanır ve 1909'da Adana, Kozan, Haçın ve Feke de dâhil Çukurova'da Türklere saldırırlar. Çukurova'daki olayları düzeltsin diye 1909'da Cemal Paşa, Adana'ya vali tayin edilir. Cemal Paşa, olayları yatıştırmak için Adana'da 30, Erzin'de de Bahçe Müftüsü ile beraber 17 Müslümanı idam ettirirken Ermenilerden sadece 1 kişiyi idam ettirir¹⁴. Remzi Oğuz Arık, memleketi Çukurova'da yaşanan bu isyan ve ihanetten haberdardır. Onda Türklük sevgisi ve milliyetçilik fikrinin çocuk yaşta kök salışı, ilk olarak o zamanki adıyla Sis'te yaşanan bu ihanetten kaynaklanmıştır, denilebilir. Remzi Oğuz Arık, Cemal Paşa'nın yaptırdığı bu idamların sebebini de Osmanlılık idealine bağlar: *“Bu ideale bizzat kendi milletinden olanların canına kıyacak bir şiddetle benimsediklerini gördüğüm bu Türk aydınları, Osmanlılık ideali uğrunda fedakârlık yapanların sembolüdürler.”* (Arık 1990: 53).

Remzi Oğuz Arık, Osmanlı Devleti'nde Türk olmayan unsurlara gösterilen hoşgörüyü rağmen bazı azınlıkların Türk milletine ihanetine zaman zaman yazılarında yer vermiştir.

İnmeyen Bayrak

Remzi Oğuz Arık, Adana'da çıkarılan Türk Sözü gazetesinde 5 Ocak 1932 tarihinde Arıkoğlu¹⁵ takma ismiyle “İnmeyen Bayrak” başlıklı bir yazı yazar. Remzi Oğuz Arık, Kurtuluş Savaşı'nda “Bu toprak için toprağa düşen Adanalıların ruhuna” ithaf ettiği bu yazısında o acı günleri ve Adana'da yaşanan ilginç bir olayı şu sözlerle anlatır:

“1919'da, Adana, sık sık soyulan evleri, silahsız ve şaşırılmış halkıyla yekpare bir şey olmuştu: Yetim! [...] İki gün sonra ehramın önündeki mezar hırsızları gibi; dün vatani arkadan bıçaklayan, bugün ecnebi bir müstevli oluveren komitacıların ardından Fransız kuvvetleri şehre yanaştı. [...] İlk yanaştıkları,

¹⁴ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Cemal Paşa (2001). Hatıralar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

¹⁵ Türk Sözü gazetesinde Arıkoğlu adını kullanması sebebiyle bu yazıyı Damar Arıkoğlu'nun yazdığını zannedenler olmuştur. Remzi Oğuz'un bu yazısı Coğrafyadan Vatan'a kitabında da yer almıştır.

dininden çevirmeye koştukları: Şehrin dışındaki “Yetimler Yurdu” oldu. İri, yeni binanın yetimlere yuva olan kucacı boşalmış, kendisi bir yetim olmuştu. Kimsesiz yuvaya dört Ermeni, bir Fransız akbabalar gibi koştular. [...] Beş bin üniformalı haydut koşanların oynayacağı oyunu beklediler: Silahlar hazırlandı. Beş çift pençe, karışık renkli bir bayrağı asmak için binanın tepesine çıktılar. O zaman garip bir şey gördüler: Şimdiye kadar nefesi tutulan boşlukta, helecanlı, telaşlı gözlerle görünmeyen bir Türk bayrağı birdenbire açılmış, dalgalanmaya başlamıştı.

Beş haydut hayalet görmüş mezar hırsızlarının korkusuyla, ellerini çektiler. [...] Aşağıdaki beş binlik, kütle, sabırsızlıkla haykırdı: “Ne duruyorsunuz? Parçalayın şu bezi [...]!” (Arık 1990: 133).

“İnmeyen Bayrak” başlıklı yazıya göre Yetimler Okulunun tepesindeki Türk bayrağını indirmek için çıkan hainler, ne yaptılarsa başarılı olamazlar ve başlarına hep bir bela gelir ve korkuyla Türk bayrağını indirmeye çabalamaktan vazgeçip oradan uzaklaşırlar. Olayın sonunu Remzi Oğuz Arık şu cümlelerle anlatır:

“[...] ‘Yetimler Yurdu’nun öbür tarafında, bir kamışlığa sinmiş beş yağız çocuk, bir saattir, bir facia seyreder gibi her şeyi unutup bakakalmışlardı. Dün vatandaş dedikleri, bugün kendilerini - yabancı bir devlet bayrağı adına - köleleştirmeye koşan bu sürüye bir şeyler yapmak için, daha her türlü resmi mecburiyetten affedilen bu Adana çocukları, ilkin buradan biraz etrafi gözetlemek istemişlerdi. Onlar da ilkin görmedikleri Türk bayrağının görünüşüne şaşmışlar; ona yapılan hücumun muhakkak neticesini düşünerek donmuşlardı. Düşmanın teslim alamadığı bayrağın çevresinde geçen facia bitip, beş bin haydut ağır ağır binanın içinde kaybolunca; hala gülümseyen, hala zaferle uçan bayraklarından gözlerini ayırdılar ve birbirlerine baktılar.

İçlerinden birisi : ‘Geri dönek, haber vererek ...’ dedi. Hep birden ağır ağır şehre döndüler, Setbaşı’na gelince arkalarına bir daha baktılar. Uzun boyluları, inmeyen bayrağa baka baka: ‘Bunda bir Allah işi var’ dedi; hepsi imanla başlarını salladılar ve şehrin içine girdiler (Arık 1990: 133).

Remzi Oğuz Arık, bu yazıda Çukurova’yı işgal eden Fransızların ve bölgede yaşayan Ermenilerin özellikle işgal yıllarında bayrağa yaptıkları saldırıları dile getirmiştir.

Yok Olası Ayrılık

Remzi Oğuz Arık, “Yok Olası Ayrılık” başlıklı makalesinde arkeolojik araştırmalar için gittiği Karadeniz’de, Adanalı olduğu için kendisine yabancı gözüyle bakılmasından büyük rahatsızlık duyar ve şikâyetini şöyle dile getirir:

“Karadeniz kıyısında... Yemyeşil bir fındıklıktan eşsiz bir denize dalmışsınızdır. Yanı başınızda konuşulduğunu işitirsiniz. Sizden bahsediliyor... ‘Adana’dan yabancı!’ dediğini duyuyorsunuz. Şaşırıyor, irkiliyor ve ‘Ben mi? Ben mi? Yabancı? Ben ha? Yahu çıldırdınız mı? Şu fındıkların dibini eşeleseniz, bir kaç yüzyıllık Farsak kemiği bulursunuz...’ diye haykıracağımız geliyor. Fakat neye yarar? Sesiniz dalgaların, fındık hışırtılarının arasında kaybolup gidecektir” (Arık 1990: 233).

Remzi Oğuz Arık, Türk milletinin yakın geçmişte yaşadığı dağılmayı, ihanetleri gördüğünden yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin güçlü olabilmesi için millî birliğimizi tehdit eden bölücü fikirlerin yok edilmesi, bu fikre hizmet eden her türlü ayrımcılığın önlenmesi gerektiğine inanır. Bu endişeyle hemşerileri de dâhil Türkiye’de yaşayan herkesi ayrımcılığa karşı şu cümlelerle eleştirir ve uyarır:

“[...] Akdeniz’in doğusunda, Çukurova’nın bir güzel limanındasınız. İskelenin işlek âlemini umutlu umutlu gözden geçiriyorsunuz. Daha çeyrek yüzyıl yok ki, burada Türk’ün yalnız adı vardı. Bugün de işin, sözün hepsini ta özünden Türk görmeye hasretsiniz. Amma dinle bugün arasındaki fark bir uçurum! Bu anda Adanalı bir dostun başını salladığını görürsünüz: ‘Daha çok ister... Daha çok ister... Şu Kayserilileri bir kovabilesek!’ dediğini duyarsınız. İliklerinize kadar titrersiniz. Boğazınızı çığlıklar yırtar. ‘Ne yapıyorsun dostum, ne yapıyorsun? Mısır’ı, Yemen’i, Dürzü dağlarını bizim yapan; Çukurova’da Türk benliğini köklendiren kur’a erlerinin arasında, binler ve binlerce Kayserili şehit bulursun. Yabancı bankaların, yabancı firmaların ipotek kemendiyle boğduğu Türk çiftliklerini şu Kayserili kurtarmadı mı?’ demek istersiniz. Neye yarar? Sesiniz iskelenin alış-verişleri, Yüreğir’den gelen koza yelleri arasında kaybolup gidecektir” (Arık 1990: 233).

Remzi Oğuz Arık için Anadolu, yekpare bir metropoldür. Bu vatanın her köşesi hepimizindir anlayışında olan Remzi Oğuz Arık; Anadolu’yu arkeolog bir bilim adamı gözüyle gezer, yazılarına konu eder. Ama vatan, millet bütünlüğü ve Türk Dünyası

kavramları ile çelişen “bölgeciliğe-hemşericiliğe” karşı tepki gösterir. Remzi Oğuz; halkın, hatta kültürlü insanların bile farkında olmadan yöneldiği, kaynağını beylikler dönemine bağladığı “bölgeciliğin” yok olmasını ister bu yazısında:

“Bu yok olası ayrılık nereden geliyor? Biz, her köşesinde bir beyin, bir paşanın bodur ve kıskanç devleti kös çalan il istemiyoruz artık! Biz yekpareliğini tarihimizin mühürlediği bir vatan istiyoruz! [...] Bu yamalı coğrafyayı yekpare vatan yapmak için dokuz yüz yıldır, sınır sınır boşanan Oğuz boylarının kanı namına ayağa kalkıyoruz: Hemşehriler! Bu yok olası, mahalli ayrılıkları kaldırınız. Bu memleket, ona layık olanlar elinde yekpare ve müşterek vatan olmazsa müstemleke olacaktır” (Arık 1990: 233).

“Yok Olası Ayrılık” yazısında da görüldüğü gibi Remzi Oğuz Arık’ın Türkiye’nin her yerinde gördüğü bu ayırmacılığa son derece üzüldüğü ve tepki gösterdiği anlaşılmaktadır. Çünkü bu ayrılıkların devam etmesi, gözünü bu topraklara diken emperyalist devletlerin ekmeğine yağ süreceğinden Remzi Oğuz Arık, sömürge durumuna düşmemek için bütün Anadolu’nun tek yürek olması gerektiğini savunur.

Rejyonalist Kimdir?

Osmanlı Devleti’nin çöküşünü gören ve bunun acılarını yaşayan Remzi Oğuz Arık, yeni bir Türk devletinin doğuşunu, kuruluşunu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanını da görür. Kurtuluş ve kuruluş sevincini yaşarken elimizde kalan son vatan parçası Anadolu’da, yabancı devletlerin tahrikleri ve tertipleriyle çıkartılan isyanlar ve bölücülük hareketlerine şahit olur. Bu sebeple Remzi Oğuz Arık, “Rejyonalist Kimdir?” başlıklı yazıda mahallî hemşerilik güden insan anlamına gelen “rejyonalist”in siyâsî ve edebî her çeşidine karşıdır:

“Ermenilerin, Kürtlerin hareketleriyle; Pontoscuların hareketini ve daha buna benzer bir iki teşebbüsü, siyaset yapan rejyonalistlerin körüklediğini biliyoruz. Bunların kökü daima dışarıda, ecnebi memleketlerde ve hepsi de; tarihin azametli nehirler halinde akıp gelerek döküldüğü bu yekpare vatani parçalamayı; bütün Türklüğün, bütün Türklük tarihinin tek mümessili kalan Türkiye’yi ortadan kaldırmayı hedef bilen ecnebi devletlerin emeline, planına göre yürümüştür” (Arık 1990: 39).

Ülkemizin her köşesinin ayrı bir özelliği ve güzelliği olduğunu söyleyen Remzi Oğuz Arık, “muntika vatanperverliği” yapanların karşısındadır. “Bununla beraber Türkiye’de, ebedî rejyonalizm hareketlerine bağlanabilecek hadiselerin ön safına “mahalli

hemşehrilikler” dediğimiz ve benim, “ Yokolası Ayrılık” yazısıyla ortaya koyduğum, hadiseyi almak lazımdır” (Arık 1990: 39) diyen Remzi Oğuz Arık, insanların doğup büyüdüğü yerleri Türkiye ölçüsünde değerlendirmesinin bu coğrafyada kalıcılığımızı sağlayacağını düşünür.

Remzi Oğuz Arık, memleketin hiçbir yerini birbirinden ayırmaz ama Ankara'ya gelen hemşerilerine evinin kapısı her zaman açıktır:

“ O üniversitede hocayken Kozan'dan okumak için Ankara'ya giden Kozanlı gençleri hafta sonu evine davet edip onlarla sohbet eder ve bu gençlerle fikir alışverişinde bulunurdu. Avukat İsmail Biçer, Dr. Sendif Tamdoğan, Basri Demirci ve daha Kozanlı birçok öğrenciyi evine davet etmiş, ikramda bulunmuş ve onlara yol göstermiştir.[...] ... önemli bir ayrıntı ise Remzi Oğuz Arık'ın evinde başköşeye değil de kapının hemen yanına oturmasıydı. Bu çok eski bir Türk geleneği idi.[...] 60 yıl öncesine ait bu ayrıntı bile Remzi Oğuz Arık'ın Türk kültürüne ne kadar sadık olduğunu göstermesi açısından önemlidir” (Kütük Mayıs 2013: 4).

Remzi Oğuz Arık'ın bu davranışları, “mıntıka vatanperverliği” ya da hemşericilik yapmak anlamında değil de Türk kültürünün bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Güzelliklerimizin Fethi

Remzi Oğuz Arık, “Güzelliklerimizin Fethi” başlıklı yazısında Anadolu'ya önem veren milliyetçi bir fikir adamı olmanın yanında bir arkeolog gözüyle de memleketimizdeki güzelliklerin fethine çıkmayı teklif eder ve bunu şu sözlerle ifade eder:

“Dünyanın güzelliğini kıskanmadan, o güzelliği insanlığın gönlünde rahmet gibi sinmiş görmek için, Anadolumuzun güzelliklerini keşfe, fethine koşuyoruz. [...] Güzelliğin, güzelliklerimizin fethine koşanlara diyoruz ki: Türkiye'yi gezin! İlk en yakın yerlerimizden başlayarak, Türkiye'nin dört bucağını gönlünüze kazan! Vatan havada gezen bir hülya değildir. Vatan aşk gibi, kale gibi bir realitedir, bir hakikattir. Milliyetçiyim diyen kız ve delikanlı! Vatan hakikatini elinde tut, ayağınla, gözlerinle tanı! Gez, haydi, gez! Güzelliklerimizin fethi için; yekpare bir millet kültürü yaratmak için” (Arık 1990: 153)

Remzi Oğuz Arık, her şeyin şarkta veya garpta olduğunu düşünen kozmopolitlerin aksine önce Anadolu'nun güzelliklerini ve kendi kendimizi keşfetmenin gerektiğine inanır, öyle de yapar. Hayatı ve yazıları bunu net şekilde göstermektedir.

Kimsesiz Güzellikler

Remzi Oğuz Arık, bir arkeolog ve sanat tarihçisi gözüyle Anadolu'yu karış karış gezer ve gördüğü yerleri de yazılarına konu eder. Vatanın keşfedilmeyi bekleyen kimsesiz güzelliklerinden Mardin, Kayseri, Boğazköy, Alaattin Tepesi, Bergama, Çanakkale, Erzurum, İstanbul ve Adana'da gördüklerini yazılarında anlatır.

Fransızların işgal yıllarında Halep kalesinin fotoğraflarını çekip Adana-Mersin tren vagonlarına çivilemesi onu üzer. Remzi Oğuz Arık, "Kimsesiz Güzellikler" başlıklı yazısında bununla ilgili duygu ve düşüncelerini; bölgeciliğin, hemşericiliğin ayırmadığı tek parçadan oluşan millet kültürü içinde keşfedilmeyi bekleyen Anadolu'nun kimsesiz güzelliklerini anlatır. Remzi Oğuz Arık'ın saydığı kimsesiz güzelliklerin içine Çukurova'dan da şu kıymetli eserler girer:

"Adana'da, Tarsus'ta, ne kadar Türk eseri var ki, sevilme, unutkanlık tozlarını silmemizi bekliyor! Adana'daki bir 'Ulucami'nin batı ve doğu kapısı; bir 'Akçamescit'in kubbe ve kemer biçimi; bir 'Irmak Hamamı'nın ışık tertibatı; Tarsus'un bir 'Kırkaşık' imaretinin ocaklığı veya girme kapısı; bir 'Ulucami' minberi; bir 'Gönhanı'nın kapısı, kubbesi; bir Kubat Paşa Medresesi'nin kapısı... ; Silifke'nin - cennet kadar güzel Silifkemizin - köprüsü, kalesi...; bütün Seyhan, Ceyhan, Tarsus çayı, Göksu.... vadilerindeki eski abidelerin akıl almaz güzellikteki yıkıkları... ; bizim trenlerimizi süsleyemez mi? Bu memleketin fotoğrafçısı acaba herhangi ecnebi fotoğrafçıyı geçecek eserler vermemiş midir? Kimsesiz güzellikler! Anadolu'nun bütün kimsesiz güzellikleri; arkeolojinin kristalinden geçmek ve çocuklarının içine bir elimsağma gibi akmak istiyor"
(Arık 1990: 155).

Remzi Oğuz Arık için en isabetli değerlendirmelerden birini Prof. Dr. Mehmet Kaplan şu cümlelerle yapar: "O, ilhamını tarihten ve efsaneden değil, coğrafyadan alır. Bunda bir Anadolu çocuğu olması kadar, mesleğinin de rolü vardır" (Çongur 2001: 309).

Gerçekten de Remzi Oğuz Arık, arkeolog gözüyle yazılarında tarihî eserlerin kıymetini anlatırken Anadolu coğrafyasının da vatanlaşmasını gözler önüne serer. Remzi

Oğuz Arık'ın yıllar önce “Kimsesiz Güzellikler” başlıklı yazısında bahsettiği güzellikler, hâlâ kimsesizdir ve memleket çocuklarının kendilerini fark etmesini beklemektedir.

Adana

Remzi Oğuz Arık, “Adana” başlıklı yazısında dünya kurulduğundan beri Türk olduğuna ve dünya yıkılana kadar Türk kalacağına inandığı Çukurova'nın alelade bir coğrafi toprak parçasından uğruna verilen canlarla, milyonlarca Türkmen çocuğunun kanıyla zaman içinde nasıl vatana dönüştüğünü anlatır:

“Sahiden de Çukurova, tabiatın dikkatle, özenerek, kurduğu yerdi. [...] Ne kadar özenilerek yaratılmış olursa olsun Çukurova adsız bir toprak, bir coğrafya idi. Onu Yüreğir diye damgalayan, adını sanını koyan Türkmenler oldu. Tabiat onu denizin ağzından çekmiş çıkarmışsa; sonsuz ve adsız coğrafyanın içinden çıkarıp tarihimize hediye eden biz olduk. Tabiat ona Anadolu'nun özünü, nehirlerinin ağzıyla sürüp getirdi. Biz ona, Türkmen kızının büküle büküle doğurduğu milyonlarca aşiret çocuğunun kanıyla can verdik.

Çukurova'nın, dünya kurulalıdan beri Türk olmasının sebebi budur. Dünya yıkılışına kadar Türk kalacağına hikmeti bu olacağı gibi” (Arık 1990: 157).

Remzi Oğuz Arık, bu yazıda Çukurova'nın coğrafi yapısından tabiatının güzelliğine, sosyal yapısından kurtuluş mücadelesine kadar onu Türk yapan özelliklerine yer vermiştir.

Yağmurdan Sonra Adana

“Yağmurdan Sonra Adana” başlıklı yazısında Remzi Oğuz Arık, bereketli topraklara sahip Adana'da kurak geçen bir mevsimin sonrasında Adanalıların yağmur sevincini, Nevruz neşesini, baharın güzelliğini bir ‘ibadet coşkusu’ gibi anlatır:

“Yerden göğe gökten yere döne döne kör olan gözler, çünkü yağmurlarla yıkandı ve İsa eli değen hastanunki gibi, açıldı. [...] Yere, göğe sıkılan yumruklar, kucaklaşmak için açılıyor.

Adanalı insanlıkla, Yaradanla barışıyor. Günlerden beri kapısının eşiğindeki baharın uzattığı demet demet nergize, menekşeye bakmayı bile akıl edemeden tarlasının evleklerinde uğunan Yüreğir çocuğu, şimdi filizlere ibadet ediyor: Şu araba, otomobil kafilesi, şu yayalar akını, Adana toprağının esmer derisi üstünde kimildayan yeşilliğe koşuyor. [...] Anadolu'nun kurtuluş harplerinde gördük: Adana çocuğu toprağının efendisi kalmak için kerametler gösterdi.

Topraklarının hâkimi kalan kara yağızlar, tarla dönümleri önünde, alınlarının aklı için sabana koşmaya razı! Gözünün, yerden göğe, gökten yere zincirlendiğine bakmayın: Bu memleket çocuğunun kalbi topraktır” (Arık 1990: 159).

Remzi Oğuz Arık, bu yazıda Çukurova'ya yerleşen Oğuzların Üçok koluna bağlı Yüreğir boyuna mensup olan Türkmen çocuklarının Adana'da ekip diktiği toprağına sevgisini, vatan sevgisi olarak değerlendirir ve bu iki sevgiyi özdeşleştirir.

Remzi Oğuz'un Ölümü

Farsakların bu idealist, mücadeleci, ülkücü evladı Remzi Oğuz Arık, elli beş yıllık ömrünü eşine söylediği gibi cepheymiş¹⁶ gibi yaşadı. Yüreği bir arkadaşının dediği gibi “marazî bir aşk”la sevdiği memleketi için çarptı.

Onun uğradığı en son yer, doğduğu Kozan oldu. Kozan'da o gün dostlarıyla buluşmuş, hatta Manastır'a bir gezi yapmış, Manastır'ın taş temin etmek için yok edilmesinden dolayı üzüntüsünü dile getirmiş. Sohbet sırasında Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki sert tartışmaları eleştirip “Bu işin sonu kötü çocuklar” dedikten sonra Demokrat Parti'nin Kozan'da savcı iken Bartın'a sürdüğü yeğeni Orhan Arık'ın işini takip için 3 Nisan'da Ankara'ya döneceğini söylemiş¹⁷.

3 Nisan sabahı, bir ay sonra yapılacak olan seçim için çalışmaya geldiği Adana'da yanında yeğeni Orhan Arık da olan Türkiye Köylü Partisi'nin kurucusu ve genel başkanı Remzi Oğuz Arık, uçağına binmeden birkaç saat önce gazetecilere şunları söyler:

“-Görüyorsunuz ya çocuklar, bizim iffetimizden, doğruluğumuzdan başka hiç bir şeyimiz yoktur. Hepimiz fakiriz, hayatımız şahsi mücadele ile geçiyor. Bizler kendi kendimizden kuvvet alıyoruz. Tek dayanağımız çalışkanlığımız, dürüstlüğümüz ve iffetimizdir” (Bakırcıoğlu 2000: 252).

“Çocuklar, biz yatakta değil, darağacında ölmesini bileceğiz!” (Bakırcıoğlu 2000: 230) diyen Remzi Oğuz Arık, darağacında ölmedi ama şaibeli bir kazayla öldü. Takvimler 3 Nisan 1954'ü gösterirken bahar mevsiminde portakal çiçeği kokan Adana'dan Ankara'ya gitmek için yeğeni Orhan Arık'la bindiği, içinde 25 kişi olan ‘Ark’ isimli uçağın kalkıştan

¹⁶Bir fotoğrafında eşine “Bütün bir ömrü bir cepheymiş gibi yaşayacağız, büyük eşim!” cümlesini yazmıştır. Farsak ağzında “büyük” kelimesi “böyük” olarak telaffuz edilir.

¹⁷Konuyla ilgili bilgi için bk. Oğuz Çetinel (Mayıs 2013). “Adam Gibi Adam! Profesör Remzi Oğuz Arık”, Kozan Sevdası Dergisi, Sayı 16, s. 30.

10 dakika sonra Adana Kurttepe mevkiinde infilak etmesiyle vefat etti. Uçağın parçaları 15 kilometrelik bir alana yayıldı. Kurtulan olmadı¹⁸.

Remzi Oğuz Arık'ın Cebeci Askerî Şehitliğindeki mezar taşına yazılmış şu sözler onun duygu ve düşünce dünyasını özetler niteliktedir “ *Toprağına, insanına her şeyiyle bağlıydı. Gündüzünde gecesinde; her sözünde hecesinde aşk doluydu. Tuttuğu yol hak yoluydu. Hiç eğilmedi, gülmedi, fakat yılma nedir, bilmedi.*

Ve... Şehit düştü, ölmedi!”

Sonuç

Remzi Oğuz Arık, Cumhuriyetten sonra yetişen Türk aydınlarından. Anadolu'nun tarihî ve sosyal zaruretlerine dayandırdığı milliyetçilik fikriyle çevresine tesir etmiştir. Remzi Oğuz Arık; Türk bilim hayatına, düşünce tarihimize, milliyetçi ve vatansever gençliğimize, arkeoloji ve sanat tarihiyle uğraşanları etkilemiştir. Onun; Meşrutiyet yılları, I. Dünya Savaşı, Balkan Harbi, Millî Mücadele yılları gibi Türk tarihinin önemli ve çetin yıllarında yaşaması, çocukluğundan başlayarak hayatının büyük bir kısmında devam eden göç ve gurbet, fikirlerinin oluşumuna katkı sağlamıştır. Yaşadığı coğrafyanın nasıl vatan haline geldiğini ve bu vatanın da nasıl korunacağını nesirlerinde dile getirmiştir. Türk milletinin, Anadolu'nun, Adana'nın ve Adanalının özelliklerini şahsında ve yazılarında yansıtan çok önemli bir aksiyon, fikir, bilim ve siyaset insanıdır.

¹⁸ Konu ile ilgili haber için bk. Milliyet gazetesi (4 Nisan 1954) Yıl: 4, Sayı 1404, s. 1.

Kaynakça

- Arık, Remzi Oğuz (1990). Coğrafyadan Vatana, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bakırcıoğlu, Ziya (2000). Remzi Oğuz Arık'ın Fikir Dünyası, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Cansız Kundakçı Songül (2020). Şair Şiir ve Şehir Arif Nihat Asya'nın İzinde Adana. Ankara: Akademisyen Yayınları.
- Cemal Paşa (2001). Hatıralar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çanak, Erdem (Kasım 2014). "Atatürk'ün Adana Ziyaretleri" Sayı 90 s. 50 Atatürk Araştırma Merkezi (www.atam.gov.tr) erişim tarihi 23.10.2018
- Çetinel, Oğuz (Mayıs 2013). "Adam Gibi Adam! Profesör Remzi Oğuz Arık", Kozan Sevdası Dergisi, Sayı 16, s. 30.
- Çongur, H. Rıdvan (2001). Profesör Remzi Oğuz Arık, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kütük, Abdurrahman (Mayıs 2013). "Kozanlı Remzi Oğuz Arık", Kozan Sevdası Dergisi, Sayı 16, s. 4.
- Milliyet gazetesi (4 Nisan 1954). Yıl: 4, Sayı 1404, s. 1
- Sezer, Emin (1976). Remzi Oğuz Arık, İstanbul: Toker Yayınları.
- Türk, Hatem (2017). 10 Temmuz Meşrûtiyet Bayramı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Türk, Hatem (2018). Bir Mavi Yolcu: Sabahattin Eyuboğlu, Trabzon: Serander.
- TBMM Albümü • 1920-2010 2. Cilt • 1950-1980. s. 591
(file:///C:/Users/Pc/Downloads/201002165_c2%20(1). Erişim tarihi: 12.02.2020)
(https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1328 Erişim tarihi: 12.02.2020)
(http://www.orkun.org.tr/asp/orkun.asp?Tip=Makale&Makale_Nu=*YNYP,WVJDWIFTB8*YNYP,WVJDWIFTB8O/D//B/WI/GSOR)
(https://docplayer.biz.tr/17312755-1-uluslararasi-karacaoqlan-ve-cukurova-halk-kulturu-sempozyumu-dr-tahir-kutsi-makal-karacaoqlan-in-cizdigi-cukurova-haritasi-turk-halk.html Erişim tarihi: 01.05.2020)